

Column

Kees Plaisier

Neef Benedictus

In het verhaal 'Een kapitein van 15 jaar. In slavernij' van Jules Verne (uitgekomen in twee delen 1877/'78) komt een actieve, maar mogelijk atypische entomoloog voor, genaamd Neef Benedictus. Hij is lang en mager, zeer bijziend en zeer gedreven als het om zijn vak gaat.

Is hij atypisch? We lezen: 'Neef Benedictus had lang gesproken. Had hij opgemerkt, dat zijn toehoorders onder zijn entomologische verhandeling in hun cellen langzamerhand waren ingedut? Stellig niet, want hij was te zeer in zijn onderwerp verdiept om zich met zulke nietigheden bezig te houden'.

Tekening: Henri Meyer

De schrijver laat Neef Benedictus ook van een aandachtige kant zien. Het kleine gezelschap waarvan hij deel uitmaakt zoekt een schuilplaats bij hun tocht door de Afrikaanse jungle. Ze komen dan bij een termietenheuvel, die verlaten is en waarbinnen ze een veilig en droog onderkomen vinden. De entomoloog verbaast zich erover dat de termieten kortgeleden zijn vertrokken. Hij meent dat ze een voorgevoel hadden van naderend onheil. Daarin blijkt hij gelijk te krijgen als de schuilplaats bij een langdurige regenbui geheel onder water komt te staan en het gezelschap zich ternauwernood heeft kunnen redden. Neef Benedictus vindt helaas geen termieten of resten ervan.

Intussen heeft de entomoloog zijn gezellen deelgenoot gemaakt van zijn kennis over termieten. Zo vertelt hij: 'deze bewonderenswaardige insecten behoren tot de orde der neuroptera (netvleugeligen), waarvan de voelhorens langer dan de kop, de kaakbeenderen zeer duidelijk, de benedenvleugels meestal gelijk aan de bovenvleugels zijn. Het is onnodig hieraan toe te voegen, dat de insecten, welker woning we misschien onrechtmatig in bezit genomen hebben, termieten zijn'. Zoals eerder bleek praat hij nog heel lang door, 'zonder er zich om te bekommeren of men naar hem luisterde'. Het zij hem vergeven. De entomologen die ik ken zijn meestal alerter.

Later in het verhaal hoort hij een kever fladderen. Hij blijft doodstil zitten tot het beestje op zijn schedel landt. Dan wacht hij rustig tot de kever afdaalt naar zijn neus en op de punt ervan blijft zitten. 'Dit was de beste plaats, die de hexapode kon uitkiezen. Op deze afstand konden de twee ogen van neef Benedictus hun gezichtsstraal doen convergeren en zich in een punt, op het insect, verenigen. 'Hemelse goedheid!' riep neef Benedictus uit, 'de *manticora tuberculosa*!'. De zo behoedzame geleerde moet dan niezen en het insect fladdert weg. Vergeefs probeert hij het te bemachtigen, maar omdat hij eerder in het verhaal zijn bril is kwijtgeraakt, grijpt hij er steeds naast. Maar hij heeft het insect gezien en herkend. Dat is tenminste wat. Ik las ergens dat het mogelijk om een 'scholarship joke' van Jules Verne gaat, waarin hij het vliegvermogen van het insect overdrijft.

... Neef Benedictus,
een lange magere onaangepaste entomoloog ...

Het heeft me trouwens wel nieuwsgierig gemaakt naar de *Manticora tuberculata*, zoals hij nu heet. Een zandloopkever 'dat de naam van een fabelachtig dier heeft met het hoofd van een mens en het lichaam van een leeuw'!

De arme wetenschapper die ook nog zijn vergrootglas is kwijtgeraakt zal in het verhaal nog een grote teleurstelling meemaken. Door een reisgenoot krijgt hij een beestje aangeboden met zes poten, dat spinachtig lijkt, maar omdat het zes pootjes heeft moet het volgens Neef Benedictus een onontdekt insect zijn. Hij verheugt zich zeer: 'Ach, mijn vrienden, eindelijk ontfermt de hemel zich dan toch over mij en eindelijk zal ik mijn naam aan een wetenschappelijke ontdekking kunnen schenken! Dat insect zal heten: de *Hexapodes Benedictus*'. Als hij na nog vele omzwervingen weer op zijn studeerkamer komt en zijn bril opzet, moet hij echter constateren dat het om een spin gaat die twee pootjes mist.

Ik kan entomologen aanraden om het verhaal 'Een kapitein van 15 jaar. In slavernij' te lezen of te herlezen. Amusant en soms een beetje spannend en een mooie kennismaking met een lange magere onaangepaste vakgenoot.

Kees Plaisier, basnik@priatnov.nl